

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 1 sierpnia 2022 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o Służbie Więziennej
oraz niektórych innych ustaw**

(druk nr 777)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa zmierza do głębokiego przebudowania zasad pełnienia służby w szeregach formacji umundurowanej jaką stanowi Służba Więzienna.

Ustawa jest wyrazem dążenia do osiągnięcia maksymalnie wysokiego poziomu etycznego i dyscypliny w szeregach funkcjonariuszy Służby Więziennej, które doznają zagrożeń ze strony osób osadzonych z którymi funkcjonariusze stykają się na co dzień.

Zagrożenia te zostały przez ustawodawcę zdiagnozowane jako narażenie na groźby karalne, korupcję, próby wywierania nacisku oraz inne naganne działania, które wpływają na nieprawidłowe zachowania funkcjonariuszy, kierujących się obawą lub chęcią osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej.

Ustawa w 142 punktach nowelizuje przepisy ustawy o Straży Więziennej oraz wprowadza zmiany w przepisach 25 innych ustaw.

W art. 1 w pkt 1 w przepisie zmieniającym art. 2 ustawy o Służbie Więziennej, do zadań Służby dodaje edukację młodzieży związaną z prewencją przestępstw oraz współuczestniczenie w edukacji młodzieży poprzez kształtowanie postaw obywatelskich, proobronnych i patriotycznych. Będzie to realizowane poprzez organizację szkoleń strzeleckich młodzieży w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej.

Ustawa uprawnia Prokuratora Krajowego do inicjowania określenia w zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości sposobów zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w urzędach obsługujących Ministra Sprawiedliwości i Prokuraturę Krajową.

W art. 15 ustawy wprowadza się dodatkowe święto Służby Więziennej w dniu 29 czerwca, zaś dotychczasowe święto Służby Więziennej w dniu 8 lutego, przemianowuje się na Dzień Tradycji Służby Więziennej.

Przepisy dodawane w treści art. 18 ustawy o Służbie Więziennej precyzują zasady przeprowadzania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej kontroli osobistej, kontroli pobieżnej i sprawdzenia pojazdu, w celu wykrycia przedmiotów niedozwolonych lub substancji psychoaktywnych.

W art. 18c ustawa szczegółowo określa czynności służbowe wykonywane przez funkcjonariuszy SW w ramach realizacji zadania zapewnienia porządku i bezpieczeństwa urzędów obsługujących Ministra Sprawiedliwości i Prokuraturę Krajową.

W okręgowych inspektoratach SW zostaną utworzone Grupy Interwencyjne SW, zwane GISW, które realizować będą działania polegające na „użyciu specjalistycznych sił i środków oraz specjalistycznej taktyki działania”.

Funkcjonariusze Grup Interwencyjnych będą podlegali Dyrektorowi Generalnemu oraz będzie on ich przełożonym służbowym. Dyrektor Generalny SW będzie ustalał zasady organizacji i szczegółowy zakres działania Grup Interwencyjnych SW.

Dyrektor Generalny będzie również przygotowywał pod względem merytorycznym przedsięwzięcia szkoleniowe i materiały edukacyjne, których celem będzie zapobieganie zjawiskom przestępczym w środowisku funkcjonariuszy lub pracowników jednostek organizacyjnych SW.

Jednak najważniejszą zmianą wprowadzaną ustawą jest utworzenie, w nowym rozdziale 3a, Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej zwanego „IWSW”.

Będzie to podlegająca bezpośrednio Ministrowi Sprawiedliwości, kierowana przez Szefa IWSW, specjalna jednostka organizacyjna Służby Więziennej o uprawnieniach przysługujących służbom specjalnym.

W dodawanych art. 11a–11c oraz art. 23b – 23zd ustawa stanowi, że:

– IWSW realizuje na terenie całego kraju zadania o charakterze policyjnym – operacyjno–rozpoznawczym, polegające na rozpoznawaniu i wykrywaniu przestępstw,

zapobieganiu im oraz pozyskiwaniu i utrwalaniu dowodów jeśli popełniły je osoby osadzone w zakładach karnych albo aresztach śledczych, funkcjonariusze i pracownicy w związku z wykonywaniem czynności służbowych, osoby przebywające na terenie zakładów karnych albo aresztów śledczych oraz osoby przebywające poza terenem zakładów karnych lub aresztów śledczych, których przestępstwo pozostaje w ścisłym związku z przestępstwem osób, o których mowa wyżej.

Szef IWSW zajmuje stanowisko etatowe zastępcy Dyrektora generalnego SW. Corocznie przedstawia on Ministrowi Sprawiedliwości informację o działalności Inspektoratu. Regulamin organizacyjny Inspektoratu określa, w drodze zarządzenia, Minister Sprawiedliwości. Uprawnienia funkcjonariuszy IWSW określają przepisy art. 23d. Stanowią one, że funkcjonariusze IWSW mają prawo:

- 1) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- 2) dokonywania sprawdzenia prewencyjnego osób;
- 3) ujmowania osób w celu niezwłocznego przekazania tych osób Policji lub innym właściwym organom;
- 4) obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom w trakcie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych (podsluchy);
- 5) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego;
- 6) zwracania się o niezbędną pomoc do podmiotów innych niż wymienione w pkt 5, jak również zwracania się do każdej osoby o udzielenie pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa;
- 7) wydawania osobom poleceń określonego zachowania się.

W dodawanym do ustawy o Służbie Więziennej art. 23p wprowadza się uprawnienie dla funkcjonariuszy IWSW do prowadzenia kontroli operacyjnej – w trakcie podejmowanych przez nich czynności operacyjno-rozpoznawczych, a także w celu uzyskania i utrwalenia dowodów popełnienia ściganych z oskarżenia publicznego przestępstw wymienionych w ust. 1 pkt 1–3.

Kontrolę operacyjną może zarządzić, w drodze postanowienia, Sąd Okręgowy w Warszawie na pisemny wniosek Szefa IWSW złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego.

W przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli mogłoby to spowodować utratę informacji lub zatarcie albo zniszczenie dowodów przestępstwa, **Szef IWSW może zarządzić kontrolę operacyjną, po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego**, zwracając się jednocześnie do Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o wydanie postanowienia w tej sprawie. W razie **nieudzielenia przez sąd zgody w terminie 5 dni od dnia zarządzenia kontroli** operacyjnej Szef IWSW wstrzymuje kontrolę operacyjną oraz dokonuje protokolarnego, komisyjnego zniszczenia materiałów zgromadzonych podczas jej stosowania.

Kontrola operacyjna jest prowadzona niejawnie i polega na:

- 1) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych;
- 2) uzyskiwaniu i utrwalaniu obrazu lub dźwięku osób z pomieszczeń, środków transportu lub miejsc innych niż miejsca publiczne;
- 3) uzyskiwaniu i utrwalaniu treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- 4) uzyskiwaniu i utrwalaniu danych zawartych w informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych;
- 5) uzyskiwaniu dostępu i kontroli zawartości przesyłek.

Kontrolę operacyjną zarządza się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Sąd Okręgowy w Warszawie może, na pisemny wniosek Szefa IWSW złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, na okres nie dłuższy niż kolejne 3 miesiące, wydać postanowienie o jednorazowym przedłużeniu kontroli operacyjnej, jeżeli nie ustały przyczyny tej kontroli.

W uzasadnionych przypadkach, gdy podczas stosowania kontroli operacyjnej pojawią się nowe okoliczności istotne dla zapobieżenia lub wykrycia przestępstwa albo ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa, Sąd Okręgowy w Warszawie, na pisemny wniosek Szefa IWSW złożony po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego, może, również po upływie okresów, o których mowa w ust. 7, wydawać kolejne postanowienia o przedłużeniu kontroli operacyjnej na następujące po sobie okresy, których łączna długość nie może przekraczać 12 miesięcy.

W art. 23q ustawa uprawnia Szefa IWSW lub jego zastępcę do zarządzenia tzw. zakupu kontrolowanego czyli niejawnego nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przypadkowi albo przedmiotów, których wytwarzanie,

posiadanie lub przewożenie jest zabronione lub którymś obrót jest zabroniony, a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej.

Zarządzenie tych czynności operacyjno-rozpoznawczych następuje po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego na kolejne okresy 3–miesięczne, bez ograniczenia maksymalnego czasu ich trwania.

W kolejnym art. 23r Szef IWSW uzyskuje uprawnienie do stosowania niejawnego nadzorowania. Jest to niejawne wytwarzanie, przemieszczanie lub przechowywanie przedmiotów przestępstwa i obrotu nimi, po uzyskaniu pisemnej zgody Prokuratora Generalnego.

Przepisy art. 23r uprawniają funkcjonariuszy IWSW do dostępu do tajemnic prawnie chronionych (bankowej, ubezpieczeniowej, tajemnic zawodowych). Konieczne jest w tym celu uzyskanie zgody Sądu Okręgowego w Warszawie, który wydaje odpowiednie postanowienie, w którym wyraża zgodę albo odmawia zgody na jej udzielenie. Szefowi IWSW przysługuje zażalenie na odmowę udzielenia zgody na dostęp do tajemnicy prawnie chronionej.

Przepisami art. 23w ustawa uprawnia funkcjonariuszy IWSW, przy wykonywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych do posługiwania się fałszywymi dokumentami, które uniemożliwiają ustalenie identyfikujących ich danych, środkami identyfikacji elektronicznej zawierającymi fałszywe dane – inne niż dane identyfikujące funkcjonariusza IWSW.

Jednocześnie ustawa wyłącza odpowiedzialność karną osób, które:

- 1) polecają sporządzenie lub kierują sporządzeniem fałszywych dokumentów lub wydawaniem takich środków identyfikacji elektronicznej;
- 2) sporządzają fałszywe dokumenty lub wydają fałszywe środki identyfikacji elektronicznej;
- 3) udzielają pomocy w sporządzeniu fałszywych dokumentów lub wydawaniu takich środków identyfikacji elektronicznej;
- 4) będąc funkcjonariuszem IWSW posługują się przy wykonywaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych fałszywym dokumentem lub środkiem identyfikacji elektronicznej;
- 5) wydają fałszywe środki identyfikacji elektronicznej funkcjonariuszowi IWSW lub dopuszczają do uwierzytelnienia z wykorzystaniem fałszywego środka identyfikacji elektronicznej w swoim systemie identyfikacji elektronicznej.

Przepisy art. 23z uprawniają Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej bez zgody i wiedzy osób, których dotyczą te czynności do uzyskiwania i przetwarzania danych telekomunikacyjnych, danych pocztowych oraz danych internetowych.

Przedsiębiorcy telekomunikacyjni, operatorzy pocztowi oraz usługodawcy świadczący usługi drogą elektroniczną mają obowiązek udostępniania danych bez udziału pracowników tych jednostek lub przy niezbędnym ich udziale.

Kontrolę nad uzyskiwaniem przez IWSW danych telekomunikacyjnych, pocztowych lub internetowych sprawuje Sąd Okręgowy w Warszawie.

Szef IWSW przekazuje, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych, Sądowi Okręgowemu w Warszawie w okresach półrocznych sprawozdanie obejmujące:

- 1) liczbę przypadków pozyskania w okresie sprawozdawczym danych telekomunikacyjnych, pocztowych lub internetowych oraz rodzaj tych danych;
- 2) kwalifikacje prawne czynów, w związku z zaistnieniem których wystąpiono o dane telekomunikacyjne, pocztowe lub internetowe.

W ramach kontroli Sąd może zapoznać się z materiałami uzasadniającymi udostępnienie IWSW danych telekomunikacyjnych, pocztowych lub internetowych. Sąd Okręgowy w Warszawie informuje Szefa IWSW o wyniku kontroli w terminie 30 dni od dnia jej zakończenia.

W art. 23zd ustawa zawiera podstawę prawną utworzenia przez Ministra Sprawiedliwości funduszu operacyjnego, do którego nie będą stosowane przepisy o finansach publicznych, rachunkowości i zamówieniach publicznych. Finansowane z niego będą podejmowane przez IWSW czynności operacyjno-rozpoznawcze oraz wynagrodzenia POZI czyli poufnych osobowych źródeł informacji (tajnych informatorów).

Kolejne wprowadzane do ustawy o Służbie Więziennej zmiany dotyczą:

1) dodania przepisów dotyczących nadawania i pozbawiania nowej odznaki nadawanej pracownikom i funkcjonariuszom „Za zasługi dla więziennictwa”;

2) dodania przepisów art. 38a i art. 38b dotyczących przenoszenia funkcjonariuszy pomiędzy poszczególnymi służbami mundurowymi;

3) zasad przyjmowania do służby osób zatrudnionych w Służbie Więziennej przy zastosowaniu uproszczonego postępowania kwalifikacyjnego (art. 39g) z wyjątkami

dotyczącymi osób niespełniających kryterium minimalnego 2-letniego okresu pracy, które będą mogły wstąpić do służby po wyrażeniu zgody przez Ministra Sprawiedliwości;

4) zasad organizowania egzaminów na pierwszy stopień oficerski i pierwszy stopień w korpusie chorążych;

5) dodania nowych stopni chorążego sztabowego i starszego chorążego sztabowego w korpusie chorążych Służby Więziennej oraz generała inspektora w korpusie oficerów Służby Więziennej (art. 49);

6) wprowadzenia jako zasady wypłaty uposażenia i dodatków do uposażenia o charakterze stałym na wskazany numer rachunku bankowego (art. 62);

7) znacznego rozszerzenia liczby stanowisk (27 różnych stanowisk począwszy od dyrektora biura w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej po kierownika zespołu czy kierownika apteki w zakładzie karnym lub areszcie śledczym), których zajmowanie będzie następować **nie jak dotychczas w drodze mianowania lecz w drodze powołania**. Zmiana ta wiązać się będzie z obniżeniem stabilności służby gdyż osoba powołana może być odwołana ze stanowiska w każdym czasie przez organ, który ją powołał; podstawę tych zmian regulują przepisy dodawanego art. 67a;

8) wydłużenia z 6 do 12 miesięcy czasu trwania delegowania funkcjonariusza, bez jego zgody, do pełnienia służby w innej jednostce organizacyjnej;

9) pozbawienia funkcjonariuszy prawa do bezpłatnego wyżywienia podczas narad i odpraw służbowych (art. 119);

10) wydłużenia do 30 września następnego roku kalendarzowego możliwości wykorzystania zaległego urlopu wypoczynkowego;

11) przyznania funkcjonariuszom prawa do ochrony prawnej w trakcie trwania toczącego się przeciwko nim postępowania, a nie dopiero po jego zakończeniu;

12) rozszerzenia katalogu zachowań funkcjonariusza, które stanowią naruszenie dyscypliny służbowej (art. 230) o umyślne naruszenie dóbr osobistych innego funkcjonariusza oraz ujawnienie informacji pozostającej w związku z wykonywaniem czynności służbowych, jeżeli spowodowało to albo mogło spowodować szkodę dla służby;

13) usunięcia normy gwarancyjnej, która stanowi, że karę wydalenia ze służby oficerowi, może wymierzyć jedynie Dyrektor Generalny Służby Więziennej (art. 237 ust. 2);

14) wprowadzenia przepisu, który pozwala Dyrektorowi Generalnemu lub Ministrowi Sprawiedliwości natychmiastowo odsunąć od wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariusza zajmującego wyższe stanowisko kierownicze, gdy wymagają tego „istotne interesy służby”, analogiczny skutek ma zatrzymanie funkcjonariusza z powodu ujęcia go na gorącym uczynku popełnienia umyślnego przestępstwa, ściganego z oskarżenia publicznego (art. 240a);

15) wydłużenia okresu zatarcia kar dyscyplinarnych w każdym przypadku o dodatkowe 6 miesięcy (z 6 do 12 miesięcy, z 12 do 18 miesięcy i z 18 do 24 miesięcy); wydłużenie okresów zatarcia kary dyscyplinarnej dotyczy również jej zatarcia przed upływem terminów podstawowych ze względu na nienaganną służbę (z 3 do 6 miesięcy, z 6 do 12 miesięcy i z 12 do 18 miesięcy);

Zmiany przepisów pozostałych ustaw zawartych w art. 2 do art. 25 zawierają przepisy stanowiące konsekwencje zmian zawartych w art. 1 ustawy, a dotyczących ustawy o Służbie Więziennej.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni, z wyjątkiem zmian dotyczących powołania Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej, które wejdą w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy oraz zmian dotyczących przeprowadzania kontroli osobistej i kontroli pobieżnej oraz art. 18b ustawy o Służbie Więziennej, które wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy wpłynął do Sejmu jako przedłożenie rządowe w dniu 27 czerwca 2022 r. (druk sejmowy nr 2384). W dniu 7 lipca 2022 r. (na 58. pos. Sejmu) odbyło się pierwsze czytanie projektu ustawy. Zgłoszony został wniosek o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu. Za odrzuceniem projektu głosowało 202 posłów, przy 239 głosach przeciwnych i przy 1 głosie wstrzymującym. Nie głosowało 18 posłów.

Wobec braku poparcia dla wniosku o odrzucenie, projekt został skierowany do dalszych prac w Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

Komisja, po rozpatrzeniu projektu ustawy na posiedzeniu w dniu 19 lipca 2022 r. przedstawiła projekt ustawy i wniosła o jego uchwalenie w brzmieniu zaproponowanym w sprawozdaniu (druk sejmowy nr 2445).

Komisja przedstawiła również, na żądanie wnioskodawców, 59 wniosków mniejszości.

Zasadniczym celem wniosków mniejszości była rezygnacja z powołania Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej.

Drugie czytanie projektu ustawy odbyło się na 59. posiedzeniu Sejmu w dniu 21 lipca 2022 r. W trakcie drugiego czytania zgłoszonych zostało 12 poprawek.

Celem najważniejszych z nich było:

- 1) usunięcie z ustawy przepisów, które do zadań Służby Więziennej dodają edukację młodzieży związaną z prewencją przestępstw oraz realizacją szkoleń strzeleckich,
- 2) usunięcie z ustawy przepisów, które stanowią, że Służba Więzienna będzie ochraniać urzędy obsługujące Ministra Sprawiedliwości i Prokuraturę Krajową,
- 3) usunięcie z ustawy przepisów dotyczących powołania Inspektoratu Wewnętrznego Służby Więziennej,
- 4) usunięcie przepisów określających uprawnienia funkcjonariuszy ochraniających urzędy obsługujące Ministra Sprawiedliwości i Prokuraturę Krajową,
- 5) usunięcie przepisów, które dają podstawę do wzywania funkcjonariuszy Policji w sytuacji gdy siły Służby Więziennej są niewystarczające do wykonania zadania w sytuacji zakłócania spokoju i porządku wewnątrz lub w bliskim sąsiedztwie urzędu obsługującego Ministra Sprawiedliwości i Prokuraturę Krajową,
- 6) usunięcia przepisu, który wyłącza stosowanie przepisów krajowych w zakresie finansowania funkcjonariusza oddelegowanego zagranicę, gdy zawarta zostanie umowa z organami instytucji zagranicznej,
- 7) dodanie przepisów dotyczących finansowania ochrony prawnej funkcjonariusza, przed zakończeniem postępowania (poprawki nr 8 i 11),
- 8) wydłużenia okresu karalności przewinienia dyscyplinarnego z 2 do 5 lat.

Sejm uchwalił ustawę na 59. posiedzeniu w dniu 22 lipca 2022 r. Nie przyjęto żadnego z wniosków mniejszości. Przyjęto 3 z 12 zgłoszonych poprawek (poprawki nr 8, 11 i 12).

Za przyjęciem ustawy w całości głosowało 236 posłów, przy 207 głosach przeciwnych i 3 wstrzymujących się. Nie głosowało 14 posłów.

III. Uwagi szczegółowe i propozycje poprawek

1) w art. 1 w pkt 11, w art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawa reguluje uprawnienia funkcjonariuszy Służby Więziennej w zakresie przeprowadzania kontroli osobistej osób ubiegających się

o wstęp albo opuszczających teren jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, funkcjonariuszy i pracowników wchodzących lub wychodzących z jednostki.

W art. 18 ust. 3e ustawa stanowi, że przed przystąpieniem do kontroli osobistej lub pobieżnej przeprowadzający kontrolę informuje osobę kontrolowaną o rozpoczęciu kontroli i jej rodzaju.

Niestety ustawa nie przewiduje poinformowania osoby kontrolowanej o jej prawach. Jak stanowi przepis art. 18 ust. 3g pkt 8 pouczenie osoby kontrolowanej o jej prawach zawiera protokół z kontroli.

Należy w tym miejscu zauważyć pogorszenie standardu w zakresie przeprowadzania kontroli osobistej, wynikające z uchylecia ust. 3c, który przewidywał sporządzenie protokołu w każdym przypadku przeprowadzania kontroli osobistej.

Obecnie protokół z kontroli osobistej będzie sporządzany wyłącznie na żądanie osoby kontrolowanej.

Oznacza to, że informację o prawach osoby kontrolowanej uzyskają jedynie te osoby, które swoje prawa znają. Kto bowiem nie zażąda sporządzenia protokołu nie uzyska informacji o swoich prawach, w tym o prawie do żądania sporządzenia protokołu i złożenia zażalenia na sposób prowadzenia czynności.

Analogiczna uwaga dotyczy osób, wobec których funkcjonariusze IWSW zastosują sprawdzenie prewencyjne. Sprawdzenie prewencyjne nie różni się zasadniczo od kontroli osobistej, może polegać na żądaniu zdjęcia odzieży i obuwia a nawet na siłowym zdjęciu osobie odzieży i obuwia, również w miejscach niezapewniających poszanowania intymności i dostępnych dla osób postronnych (art. 23f ust. 2 pkt 1 i 2 i ust. 5), także przez osoby płci odmiennej niż osoba sprawdzana. Ustawa nie przewiduje w tym przypadku możliwości złożenia zażalenia na czynności funkcjonariuszy.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 11 w lit. g, w ust. 3e wyrazy „i jej rodzaju” zastępuje się wyrazami „jej rodzaju oraz poucza osobę kontrolowaną o jej prawach”;

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23f po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przed przystąpieniem do sprawdzenia prewencyjnego przeprowadzający sprawdzenie funkcjonariusz informuje osobę sprawdzaną o rozpoczęciu sprawdzenia oraz poucza ją o jej prawach.”;

2) w art. 1 w pkt 12, w art. 18c w ust. 1 w pkt 9 ustawa posługuje się pospolitym rozumieniem wyrazu „zatrzymanie” podczas gdy jest to instytucja prawna, regulowana przepisami Kodeksu postępowania karnego. Funkcjonariusze Służby Więziennej w omawianym przepisie mogą być uprawnieni do „ujęcia” osób w celu ich przekazania Policji, ale nie ich zatrzymania w rozumieniu Kodeksu postępowania karnego.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 12, w art. 18c w ust. 1 w pkt 9 wyrazy „zatrzymania w MSiPK,” zastępuje się wyrazem „ujęcia”;

3) przyjęte w ustawie rozwiązania dotyczące przeprowadzania przez funkcjonariuszy IWSW sprawdzenia prewencyjnego budzą istotne zastrzeżenia z punktu widzenia ich zgodności z Konstytucją.

Sprawdzenie prewencyjne zostało wprowadzone do ustawy o Policji i innych ustaw pragmatycznych w ramach ustawy wykonującej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. o sygn. K 17/14 (Dz. U. poz. 2405).

Trybunał orzekł między innymi, że:

1) niezgodne z art. 45 ust. 1 i z art. 77 ust. 2 Konstytucji są przepisy zaskarżonych ustaw, w zakresie w jakim nie przewidują sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej;

2) niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji są przepisy zaskarżonych ustaw w jakim przewidują przeszukanie osoby nie określając granic tego przeszukania.

Trybunał zwrócił uwagę, że „społeczna intuicja, ukształtowana przez dziesięciolecia doświadczeń i praktyki władzy w poprzednim ustroju społeczno-politycznym, wielu osobom, przynajmniej w kontakcie z niektórymi służbami – kazała się godzić z kontrolą osobistą o większym stopniu dolegliwości, niż sprawdzenie zawartości odzieży i przedmiotów znajdujących się na ciele, podejmowaną nie tylko w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. (...)”.

Z punktu widzenia demokratyzacji kompetencji służb, nieodzowne jest zdaniem Trybunału precyzyjne wskazanie w ustawie rodzaju czynności którym może być poddana

osoba kontrolowana. Trybunał podkreślił również jak ważne jest precyzyjne wskazanie czynności faktycznych składających się na przeszukanie osoby i kontrolę osobistą.

Trybunał stwierdził, że konieczne jest rozróżnienie przeszukania osoby, o którym mowa w Kodeksie postępowania karnego od kontroli osobistej, która jest samodzielną czynnością pozaprocesową.

Wykonując wskazany wyżej wyrok TK ustawodawca wprowadził do kilku ustaw pragmatycznych dodatkowe czynności kontrolne wobec osoby, polegające na dokonaniu **sprawdzenia prewencyjnego**.

Pogłębiło to istniejący już chaos dotyczący wyznaczenia granic pomiędzy: przeszukaniem osoby, kontrolą osobistą, kontrolą pobieżną i sprawdzeniem prewencyjnym.

Sprawdzenie prewencyjne praktycznie składa się z tych samych czynności faktycznych co kontrola osobista, lecz nie wiąże się z możliwością wniesienia zażalenia do sądu.

Ustawa nie precyzuje również (w odróżnieniu od np. ustawy o Policji) w jakich okolicznościach czy pomieszczeniach może być przeprowadzane sprawdzenie prewencyjne.

Przepisy art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o Policji stanowią, że sprawdzenie prewencyjne może być przeprowadzone wobec osób:

– **doprowadzanych przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu lub w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób w stanie nietrzeźwości doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, na polecenie lub zarządzenie którego dokonuje się doprowadzenia, w tym osób doprowadzanych umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Policji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,**

– **zatrzymywanych w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-3, osób zatrzymanych, przyjmowanych do jednostek organizacyjnych Policji do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych lub policyjnych izb dziecka lub umieszczanych w tych pomieszczeniach,**

– **pozbawionych wolności, w tym przebywających w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, policyjnych izbach dziecka lub innych ośrodkach dla nieletnich, a także osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych przekazywanych na podstawie umów międzynarodowych, podczas wykonywania w stosunku**

do tych osób przez Policję, na polecenie sądu lub prokuratora, czynności polegających na przemieszczaniu tych osób w związku z wykonywaniem czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora;

Przedłożona ustawa nie zawiera żadnego z tych doprecyzowań, pozostawiając funkcjonariuszom IWSW całkowitą swobodę w zakresie dokonywania sprawdzenia przewencyjnego.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23f dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. Na sposób prowadzenia czynności, o których mowa w art. 23d ust. 1 pkt 2, przysługuje zażalenie do właściwego miejscowo sądu rejonowego w terminie 7 dni od dnia przeprowadzenia tych czynności.”;

4) w art. 1 w pkt 15, w art. 23p w ust. 16 ustawa stanowi, że w przypadku uzyskania w wyniku kontroli operacyjnej dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub mających znaczenia dla toczącego się postępowania szef IWSW przekazuje Prokuratorowi Generalnemu wszystkie zgromadzone materiały. W dalszej treści przepisu, ustawa stanowi: „jeżeli prokurator stwierdzi” że materiały zawierają informację objętą tajemnicą spowiedzi, adwokacką lub inne tajemnice zwraca materiały Szefowi IWSW w celu ich zniszczenia albo przekazania Prokuratorowi Generalnemu, zgodnie z przepisami ust. 17 pkt 1 lub 2.

Przedmiotem uwagi jest niedookreślenie o jakiego prokuratora chodzi w przepisie. Można przywołać w tym miejscu przepis art. 23z ust. 6, który stanowi, że:

*6. Dane, o których mowa w ust. 1, które mają znaczenie dla postępowania karnego, Szef IWSW przekazuje **prokuratorowi właściwemu miejscowo albo rzeczowo**. Prokurator podejmuje decyzję o zakresie i sposobie wykorzystania przekazanych danych.*

Należy rozważyć potrzebę wniesienia poprawki, która doprecyzuje omawiany przepis w zakresie określenia właściwego prokuratora.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23p w ust. 16 wyrazy „gdy prokurator” zastępuje się wyrazami „gdy właściwy miejscowo albo rzeczowo prokurator”;

5) w art. 1 w pkt 15, w art. 23p, który uprawnia funkcjonariuszy IWSW do przeprowadzania kontroli operacyjnej, ustawa wzoruje się na analogicznych przepisach art. 19 ustawy o Policji.

Przepis art. 19 ust. 22 ustawy o Policji stanowi, że minister właściwy do spraw wewnętrznych przedstawia corocznie Sejmowi i Senatowi informację o działalności określonej w ust. 1–21, w tym informacje i dane, o których mowa w art. 20 ust. 3 (korzystanie z informacji stanowiących tajemnicę zawodową, bankową skarbową itd.). Informacja powinna być przedstawiona Sejmowi i Senatowi do dnia 30 czerwca roku następnego po roku nią objętym.

Należy rozważyć czy ta forma kontroli Parlamentu nad stosującą kontrolę operacyjną służbą podlegającą Ministrowi Sprawiedliwości nie powinna być ujęta również w przepisach niniejszej ustawy.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23p nowego ust. 29 w brzmieniu:

„29. Minister Sprawiedliwości przedstawia corocznie Sejmowi i Senatowi informację o działalności określonej w ust. 1–28, w tym informacje i dane, o których mowa w art. 23s ust. 1. Informacja powinna być przedstawiona Sejmowi i Senatowi do dnia 30 czerwca roku następnego po roku nią objętym.”;

6) w art. 1 w pkt 15, w art. 23q przepis zawiera błędy, które wpływają na merytoryczną treść uprawnień do dokonywania zakupu kontrolowanego. W ust. 1 przepis stanowi o „dokonaniu” nabycia, zbycia, przejęcia przedmiotów, ich „przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej”.

Przepis ust. 2 stanowi o „złożeniu propozycji” nabycia zbycia, przejęcia ale też propozycji „przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej”. Jednak w tym miejscu przepis powtarza treść ust. 1 i mówi o „przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej”.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23q w ust. 2 wyrazy „a także na przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej” zastępuje się wyrazami „a także przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej”;

7) przepisy dodawane w art. 1 w pkt 15 w art. 23s w ust. 5 i 6 zawierają błąd logiczny dwukrotnie wskazując co zawiera wniosek, o którym mowa w ust. 3. Przepisy te na etapie tworzenia ustawy wzorowane były na przepisach ustawy o Policji art. 20 ust. 5, 5a, 6 i 6a.

Przeniesione na grunt ustawy o Służbie Więziennej stały się nieczytelne. Należy wprowadzić odpowiednią poprawkę, która będzie odzwierciedleniem zamiaru ustawodawcy.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 15, w art. 23s w ust. 6 wyrazy „w ust. 3” zastępuje się wyrazami „w ust. 4”;

8) w art. 1 w pkt 121 ustawa zawiera przepis, który pozwala w szczególnym trybie natychmiastowo odsunąć od wykonywania obowiązków służbowych funkcjonariusza zajmującego wyższe stanowisko kierownicze w Służbie Więziennej:

1) gdy został zatrzymany z powodu ujęcia go na gorącym uczynku popełnienia umyślnego przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego,

2) gdy istotne interesy służby wymagają natychmiastowego odsunięcia go od wykonywania obowiązków służbowych.

Dyrektor Generalny albo Minister Sprawiedliwości mogą zarządzić natychmiastową przerwę w czynnościach służbowych funkcjonariusza aż do czasu wydania postanowienia w przedmiocie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, jednak na okres nie dłuższy niż 60 dni.

Przedstawiony przepis budzi zastrzeżenia z powodu jego niedookreśloności i szerokiego pola do podejmowania decyzji o charakterze dowolnym i arbitralnym. Przepis w żaden sposób nie wskazuje przyczyn ani okoliczności mogących skutkować odsunięciem od wykonywania czynności służbowych. Nie przewiduje się żadnego mechanizmu kontrolnego, nie precyzuje powodów działania organów uprawnionych.

Nakaz określoności przepisów prawnych (por. wyrok TK z 22 czerwca 2010 r., SK 25/08, OTK ZU nr 5/A/2010, poz. 51, pkt III 2.2.), znajduje swoje źródło w zasadzie demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), stanowiąc jedną z dyrektyw poprawnej legislacji; ma zastosowanie w wypadku wszelkich regulacji, kształtujących pozycję prawną obywatela (zob. zamiast wielu: wyroki TK: z 28 października 2009 r., Kp

3/09, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 138, pkt III 6.1.; z 3 grudnia 2009 r., Kp 8/09, OTK ZU nr 11/A/2009, poz. 164, pkt III 5.1.).

Omawiany przepis wymaga również korekty redakcyjnej, nieprecyzyjnie odnosząc się do przestępstw i przestępstw skarbowych.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 121, w art. 240a w ust. 1 wyrazy „popelnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, umyślnego, ściganego z oskarżenia publicznego” zastępuje się wyrazami „popelnienia umyślnego przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego”;

9) w art. 1 w pkt 137, w art. 256 w ust. 4 w pkt 2 ustawa posługuje się wyrażeniem „względnie” – nie posiadającym żadnej wartości normatywnej. Wyrażenie to nie pozwala odbiorcy normy na prawidłowe odczytanie i zrozumienie normy prawnej zawartej w omawianej jednostce redakcyjnej.

Jak należy rozumieć słowa ustawodawcy gdy nakazuje on „orzeczenie uchylić, odstąpić od ukarania ,względnie wymierzyć inną karę” ?

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w pkt 137, w lit. b, w pkt 2 skreśla się wyraz „względnie”;

10) w art. 2, art. 12 i art. 27 konieczne jest wniesienie poprawek o charakterze redakcyjnym.

Propozycje poprawek:

– w art. 2, w pkt 5d średnik zastępuje się przecinkiem;

– w art. 12 w pkt 2, w pkt 15 średnik zastępuje się przecinkiem.

– w art. 27 w ust. 2 wyrazy „Przepisy art. 38 pkt 1–7” zastępuje się wyrazami „Przepisy art. 38 ust. 1 pkt 1–7”.

Beata Mandylis

Główny legislator